

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ В СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Д. О. Грицишен, д. е. н., професор, ДУ «Житомирська політехніка»,
gritsishen.do@gmail.com, orcid.org/0000-0002-1559-2403

Методологія дослідження. Результати отримані за рахунок застосування методів: порівняльного аналізу – при дослідженні міжнародних договорів щодо екстрадиції злочинців; теоретичного узагальнення та системного аналізу – при дослідженні напрямів міжнародного співробітництва у правоохоронній сфері, економіко-математичного моделювання – при формуванні класифікаційної моделі міжнародного співробітництва в сфері запобігання та протидії економічній злочинності.

Результати. Визначено особливості міжнародного співробітництва в сфері запобігання та протидії економічній злочинності та на цій основі розроблено класифікаційну модель міжнародного співробітництва в сфері запобігання та протидії економічній злочинності. Класифікаційна модель передбачає ідентифікацію видів міжнародного співробітництва за такими класифікаційними ознаками: за напрямками (презентаційний, навчально-освітній, технічна та інші види допомоги, безпосередня взаємодія); за формами прояву (через налагодження інформаційно-комунікаційних зв'язків, через договірні відносини, через здійснення спільних правоохоронних заходів); за суб'єктами (шляхом створення міжнародних правоохоронних організацій (глобальні, регіональні), міжвідомча взаємодія (відомчі, через міжнародні організації); за діяльністю окремих осіб (офіцери зв'язку, особисті контакти).

В цілому визначені положення дозволяють сформулювати комплекс взаємодії вітчизняної правоохоронної системи з подібними системами інших країн, що підвищує результативність та ефективність процесів запобігання та протидії економічній злочинності.

Новизна. На основі вивчення сукупності міжнародних документів та офіційних сайтів міжнародних організацій, в тому числі поліцейських міжнародних організацій, запропоновано класифікаційну модель міжнародної взаємодії в сфері запобігання та протидії економічній злочинності.

Практична значущість. Запропоновано застосовувати види міжнародної взаємодії в сфері запобігання та протидії економічній злочинності відповідно до їх форм прояву, а саме: угоду про співпрацю, обмін інформацією, здійснення спільних правоохоронних заходів.

Ключові слова: економічна злочинність, протидія, міжнародна взаємодія, екстрадиція злочинців, міжнародне співробітництво в правоохоронній сфері, спільні правоохоронні заходи, договірні відносини.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції глобалізації свідчать, що вона проникла в усі сфери соціально-економічного життя суспільства, що визначає її ключову роль серед детермінантів розвитку окремої держави. Це обумовлено в першу чергу тим, що національні економічні системи є взаємозалежними й відповідно їх окремі структури

та елементи теж взаємозалежні одне від одного. В таких умовах, задоволення економічних інтересів як законним, так і не законним шляхом, відбувається не лише на рівні економічної системи окремої держави, але на рівні регіональної або світової економічної системи.

© 2020. D. O. Grytsyshen. Published by Dnipro University of Technology on behalf of Economics bulletin of the Dnipro University of Technology. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted reuse, distribution and reproduction in any medium provided the original work is properly cited

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначенні питання досить рідко піднімалися в межах наукових досліджень в сфері державного управління, саме тому за основу були взяті праці вітчизняних та зарубіжних вчених, що вивчали юридичні та дипломатичні аспекти взаємодії із міжнародними правоохоронними організаціями в контексті запобігання та протидії економічній злочинності. Даному питанню присвячені праці: І. В. Гаврилюк [7], А. А. Губернської [3], М. П. Данилюк [7], В. І. Дубини [7], І. В. Лешукової [1], Д. П. Никольського [4], Н. В. Остроухова [5], Ю. С. Ромашова [5], К. А. Фейсал [2].

Формулювання мети статті. Метою даної статті є визначення особливостей міжнародної співпраці в сфері запобігання та протидії економічній злочинності шляхом встановлення особливостей такої взаємодії та на цій основі розробки класифікаційної моделі.

Виклад основного матеріалу дослідження. «Сучасні проблеми боротьби зі злочинністю не можуть бути успішно розв'язані у межах однієї держави, оскільки відкритість кордонів унаслідок демократичних процесів, що відбуваються в країнах, які знаходилися раніше за «залізною завісою», сприяє поширенню транснаціональної злочинності. За роки своєї незалежності Україна приєдналася до багатьох європейських конвенцій, у тому числі з питань кримінального судочинства, двосторонніх договорів про надання правової допомоги у цивільних і кримінальних справах, інших міжнародно-правових актів» [1, с.3].

«Глобальна конкуренція здійснюється вже не стільки між країнами, скільки між транснаціональними відтворювальними системами, кожна з яких об'єднує багатонаціональні системи: утворення капіталу, організації науки, а також виробничо-підприємницькі, банківські та кредитно-фінансові структури, що працюють в масштабах світового ринку. Вживання нації в цих умовах вимагає нового державного регулювання, спрямованого на стимулювання конкурентних переваг і збереження національного суверенітету над основними життєвовабезпечуючими системами і ресурсами країни, визначення і здійснення пріоритетів довгострокового соціально-економічного та науково-технічного

розвитку. Абсолютно очевидно, що змінюється і функція держави в попередженні та боротьбі зі злочинами, вчиненими в економічній сфері» [2, с.51]. Відповідно реалізація правоохоронної функції держави має відбуватися як з позиції реалізації внутрішньої політики, так і зовнішньої, зокрема в частині взаємодії із міжнародними правоохоронними організаціями.

В умовах глобалізації збільшується рівень небезпеки економічної злочинності, як фактору, що порушує національні інтереси та є загрозою державному суверенітету, економічній стабільності, а в окремих випадках навіть територіальній цілісності. Відповідно, високий рівень суспільної небезпеки економічних злочинів вимагає від системи державного управління та вітчизняних правоохоронних органів налагодження системи зв'язку на міжнародному рівні, а при формуванні державної політики в сфері запобігання та протидії економічній злочинності визначати вагому роль міжнародних правоохоронних організацій.

Питання міжнародного співробітництва в сфері правоохоронної діяльності як в контексті злочинності загалом та економічної злочинності, зокрема, є не новим для міжнародних відносин. «Навіть у давні часи ця проблема займала розуми правителів і вчених. Одним із перших міжнародних правових актів, який регламентує питання видачі злочинців, є договір від 1296 р. до н.е. між царем хеттів Хаттусілем III і єгипетським фараоном Рамзесом II. У документі закріплювалося: «Якщо хто-небудь втече з Єгипту і піде в країну хетів, то цар хетів НЕ буде його затримувати, але поверне в країну Рамсеса» [3, с.20].

На початковому етапі міжнародні відносини в сфері правоохоронної діяльності розвивалися в контексті розшуку злочинців ще на початковому етапі формування держав як таких, що мали власні кордони, систему державного правління та сукупність правил суспільної поведінки (правомірної и неправомірної) на території країни. В таких умовах взаємодія між країнами відбувалася через допомогу в пошуку та видачі злочинців, які були втікачами в інших країнах. Досить цікавою є історична знахідка, що датується сере-

диною II століття до нашої ери та знаходиться в музеї Гамбурга. Так, відповідно до тексту на дошці, афінська влада звертається до влади Олександрії з проханням віднайти та передати злочинця, яким є раб, що здійснив крадіжку дорогоцінностей. «З історії Стародавньої Греції відомі факти видачі афінянами царю Македонії Філіпу осіб, що зробили замах на його життя, а також вимоги ахейських племен до Спарти про видачу її громадян, які вчинили напад на одне з сіл. У римській історії є приклади вимог видачі Цезаря німцям за те, що той почав з ними несправедливу війну» [4].

Відповідно впродовж століть, навіть тисячоліть, відносини між окремими державами відбувалися як в контексті політичних, економічних (торгівельних) та соціальних аспектів, так і в контексті правоохоронної діяльності. Варто наголосити, що дане питання особливо гостро не піднімалося до початку XIX століття, а стосувалося лише видачі злочинців, які були втікачами за кордон певної

держави (табл. 1). З початком науково-технічного прогресу, що було фактором розвитку транспортної інфраструктури (наземний (автодорожній, залізничний та водний) та трансформації економічних відносин, економічна злочинність вийшла за межі окремої країни та стала проблемою світового масштабу. Зазначені напрямки співробітництва між країнами були направлені на вирішення окремих проблемних питань в контексті запобігання та протидії економічній злочинності, проте не вирішували комплекс проблем, які в подальшому були пов'язані із формуванням глобальної економіки відповідно зі зміною змісту, форми та засобів економічної злочинності. «Надання міжнародної правової допомоги (міжнародне співробітництво) у галузі боротьби зі злочинністю становить собою врегульовану нормами міжнародного і національного права узгоджену діяльність різних держав, спрямовану на захист інтересів особи, суспільства, держав, що уклали між собою такий договір.

Таблиця 1

Приклади міжнародних договорів щодо екстрадиції злочинців

Країни партнери		Рік	Зміст
Франція	Англія	1876	Договір про видачу злочинців
Франція	Данія	1877	Договір про видачу злочинців
Франція	Іспанія	1877	Каральна конвенція про видачу злочинців
Бельгія	Франція	1834	Конвенція про правову допомогу
Бельгія	Пруссія	1836	Конвенція про правову допомогу
Бельгія	Баварія	1869	Конвенція про правову допомогу
Бельгія	Німеччина	1874	Конвенція про правову допомогу
Нідерланди	Австрія	1756	Конвенція про правову допомогу
Нідерланди	Франція	1844	Конвенція про правову допомогу
Нідерланди	Бельгія	1863	Конвенція про правову допомогу
Нідерланди	Росія	1867	Конвенція про правову допомогу
Німеччина	Англія	1872	Конвенція про правову допомогу
Німеччина	Швейцарія	1874	Конвенція про правову допомогу
Німеччина	Бельгія	1874	Конвенція про правову допомогу

Джерело:[1]

Визначено, що таке співробітництво може бути ефективним лише за умови уніфікації кримінального і кримінально-процесуального права шляхом його систематизації на основі єдиних для країн-учасниць критеріїв. На підставі цього автор приходиться до висновку, що в сучасних умовах для забезпечення ефективної боротьби з транснаціональною злочинністю потрібна уніфікація кримінально-процесуальної процедури притягнення винних до кримінальної відповідальності і розробка єдиних

правових гарантій забезпечення прав громадян, які залучаються у сферу кримінально-процесуального провадження» [4, с.10].

Говорячи про зазначені договори не можна вести мову про міжнародний напрямок правоохоронної діяльності, адже це лише фрагментарні відносини між тією чи іншою країною. В цілому питання формування повноцінних взаємовідносин між країнами в правоохоронній діяльності почало формуватися в

кінці XIX століття. Варто зауважити, що в контексті нашого дослідження питання міжнародного співробітництва в сфері запобігання та протидії економічній злочинності має будуватися не в контексті міжнародних договорів та конвенцій, а в напрямку формування співробітництва саме правоохоронних органів та формування міжнародних правоохоронних організацій.

«Перші ідеї створення універсального механізму поліцейського співробітництва почали обговорюватися в 1889 р. на установчому засіданні Міжнародного союзу кримінального права, що проводився по ініціативам відомих європейських криміналістів і кримінологів: Ф. Ліста (Німеччина), А. Прінсома (Бельгія), Г. Ван Гаммелема (Нідерланди). Учасники форуму констатували зростання так званої «міжнародної злочинності», боротьба з якою вимагає розробки відповідної міжнародно-правової бази співробітництва правоохоронних органів різних держав. На жаль, практичного втілення ці заклики не отримали. У 1905 р. на черговому конгресі Міжнародного союзу кримінального права делегати від держав знову повернулися до питання про необхідність міждержавної взаємодії з протидії злочинності. Результати

форуму висловилися в прийнятті резолюції, яка б підтверджувала, що розширюються можливості туризму і подорожей сприяють появі нових форм міжнародної злочинності, ефективна протидія якої можлива за допомогою об'єднання спільних міждержавних зусиль. Положення резолюції закріплювали необхідність створення в державах, в рамках поліцейських організацій, спеціальних підрозділів, що виконують завдання з обміну інформацією про міжнародну злочинність з метою протидії її проявам, а також зміцнення міждержавного співробітництва в цій сфері» [5, с. 27–28].

Проте на зазначених конгресах не було сформовано чітких правил співробітництва в правоохоронних органах. Дане питання було підняте лише на наступному конгресі у 1914 р. в Монако – «Перший міжнародний конгрес кримінальної поліції». Участь у форумі прийняли 24 держави (Монако, Франція, Португалія, Бельгія, Данія, Німеччина, Росія, Італія, Швейцарія, Сербія, Сполучені Штати Америки, Персія (Іран), Єгипет, Туреччина, Куба, Сальвадор), які направили 188 делегатів. Особливістю зазначеного стало визначення напрямів співробітництва в сфері кримінальної поліції (табл. 2).

Таблиця 2

Визначні напрями міжнародного співробітництва в правоохоронній сфері на «Перший міжнародний конгрес кримінальної поліції», 1914 р., Монако

Напрямок	Характеристика
Уніфікація процедури екстрадиції злочинців	Визначені загальні проблеми кримінальної поліції в країнах світу та напрями їх взаємодії
Міжнародна превентивна антропометрія	Обґрунтовані окремі аспекти роботи міжнародної поліції та розвитку національних законодавчих систем в даному напрямку. Було висунуто ініціативу щодо створення міжнародних комісій для розробки стандартів посвідчень особи та організації бюро з обліку міжнародних злочинів
Створення відділу з обліку міжнародної кримінальної інформації	
Розробка заходів щодо прискорення і спрощення арешту злочинців	Визначені напрями щодо співробітництва в контексті розшуку та спрощення арешту злочинців

Реалізація зазначених питань була припинена у зв'язку із загостренням геополітичних зв'язків через Першу світову війну. Робота в даному напрямі активізувалася в 1923 р., коли у Відні на Міжнародному поліцейському конгресі було створено Інтерпол.

«Разом з тим Перша світова війна внесла свої історичні корективи і II Міжнародний конгрес кримінальної поліції вдалося

скликати лише в 1923 р. Результати його проведення були суттєвими – 7 вересня 1923 р. була створена постійно діюча організація – Міжнародна комісія кримінальної поліції (The International Criminal Police Commission). Визнання австрійського головування в організації створеної поліцейської структури пояснювалося наступними факторами. По-перше, австрійська поліція протя-

гом багатьох років вела досьє на міжнародних злочинців. По-друге, Австрія висловила готовність забезпечувати місце перебування Міжнародної комісії кримінальної поліції і основні засоби фінансування. До 1939 р. кожна європейська держава, крім Радянського Союзу, приєдналася до Міжнародної комісії кримінальної поліції. Важливими моментами в діяльності цієї Комісії, які мають значення і в наш час, були правила її функціонування з повною повагою до національного суверенітету всіх держав, які беруть участь в її діяльності. Поліцейські однієї держави, як було закріплено в найперших статутних документах, не могли за власним бажанням і ініціативою продовжувати свої дії в межах національних кордонів іншої країни. Міжнародна комісія кримінальної поліції була покликана служити інформаційним і координаційним центром і зверталася до відповідних держав, що входять до її складу з проханнями щодо можливостей затримання і швидкої видачі (екстрадиції) за-арештованих злочинців. Члени Комісії боролися з загальною кримінальною злочинністю і не втручалися в політичні, расові та релігійні питання. Цей принцип і зараз залишається основоположним в діяльності Інтерполу» [6, с. 29–30].

Фактично з даного періоду починається формування цілісного інституційного механізму міжнародного співробітництва в правоохоронній сфері. За майже століття від початку інституційного міжнародного співробітництва в сфері запобігання та протидії злочинності сформувався цілий комплекс таких напрямів та зв'язків. Механізм міжнародного співробітництва України в сфері правоохоронної діяльності проявляється як в підписанні двосторонніх та багатосторонніх угод, так і участі в міжнародних та регіональних поліцейських організаціях. В контексті зазначеного приділено увагу видам міжнародного співробітництва в сфері запобігання та протидії економічній злочинності. Це є особливо важливим з позиції формування системи такої взаємодії визначення організаційних зв'язків між інституціями, що в результаті дозволить визначити напрями реформування вітчизняних правоохоронних органів як суб'єктів реалізації державної політики в сфері запобігання та протидії економічній злочинності. Питання діяльності

суб'єктів формування та реалізації державної політики є особливо важливою складовою процесу організації, без якого будь-яка діяльність втрачає ефективність та результативність.

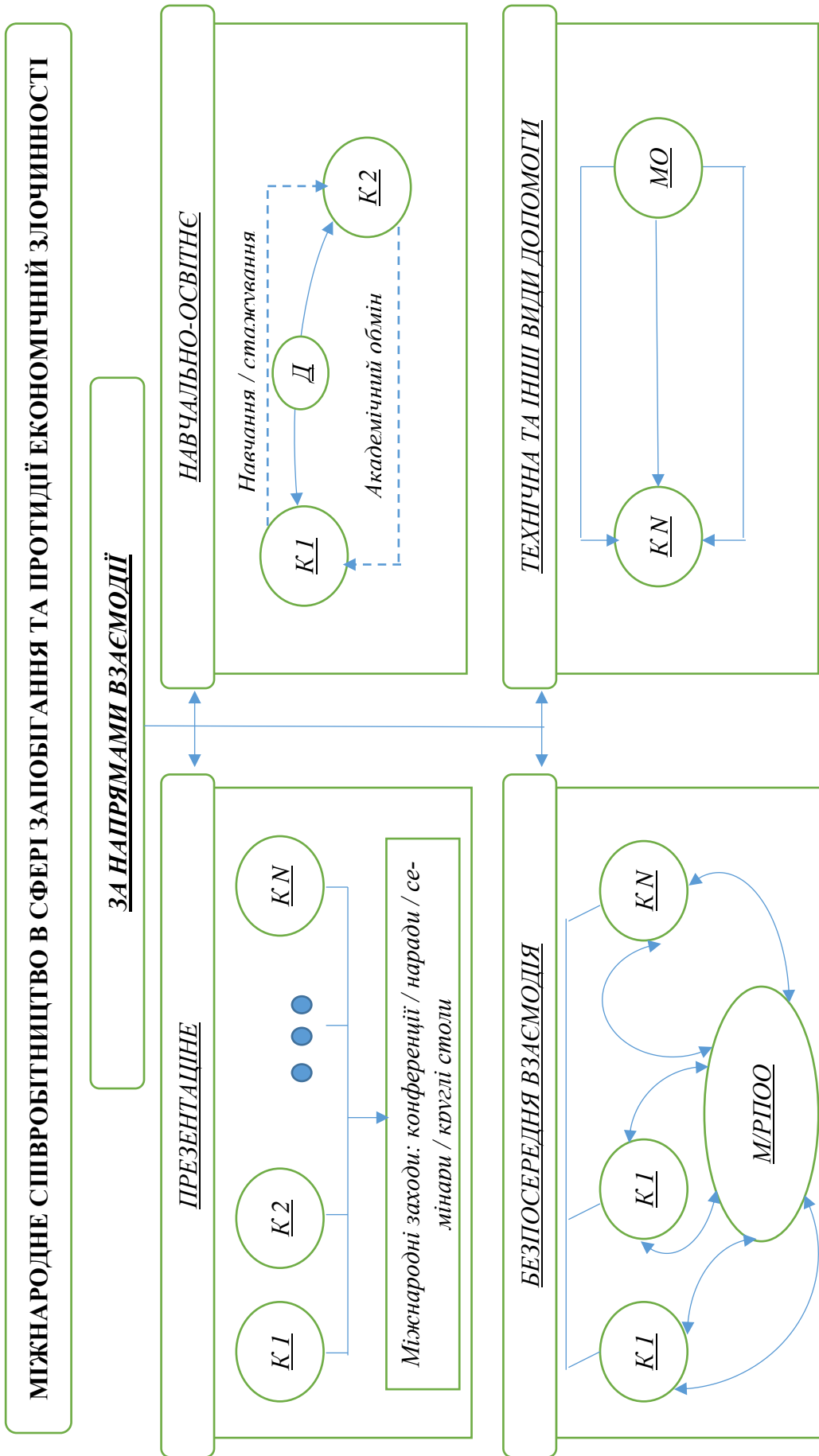
Виділення соціальних систем-організацій в самостійний клас стало результатом суспільного розвитку, підсумком тривалого історичного процесу, еволюції свідомості в осягненні потреби людини в організації взаємних зусиль, спрямованих на протидію силам природи, на виживання людської популяції. На відміну від природних, утворених в достатній мірі стихійно, побудова штучних систем відповідає певному задуму, плану. Крім того, поняття «організація» має на увазі наявність в системі певної внутрішньої структури, стійких зв'язків між її елементами, а також механізмів функціонування» [6, с.10].

Вивчивши сукупність міжнародних документів та офіційні сайти міжнародних організацій, в тому числі поліцейських міжнародних організацій, ми прийшли до висновку, що в цілому міжнародне співробітництво може мати різні властивості та змістовне наповнення, що дозволяє групувати його за різними класифікаційними ознаками та видами. Для вирішення зазначеного пропонуємо наступну класифікаційну модель міжнародної взаємодії в сфері запобігання та протидії економічній злочинності (рис. 1, 2, 3, 4).

За напрямами взаємодії вітчизняні та зарубіжні вчені виділяють такі види міжнародного співробітництва в сфері запобігання та протидії економічній злочинності:

– *презентаційне*. Даний вид міжнародного співробітництва в більшій мірі пов'язаний із спільними міжнародними конференціями / симпозіумами / семінарами / круглими столами, учасниками яких є працівники правоохоронних органів різних країн, які презентують свої розробки щодо запобігання та протидії економічній злочинності, або ж вказують на проблеми з якими зіштовхуються для визначення спільних дій щодо їх вирішення.

Реалізація зазначеного виду співробітництва потребує застосування різних механізмів реалізації державної політики в сфері запобігання та протидії економічній злочинності, а саме: правовий,

Умовні позначення: К – країна; Д – договір між країнами щодо навчально-освітнього співробітництва в сфері правоохоронної діяльності МРПОО – міжнародні / регіональні правоохоронні органи; МО – міжнародні організації

Рис. 1. Класифікаційна модель міжнародного співробітництва в сфері запобігання та протидії економічній злочинності (початок)

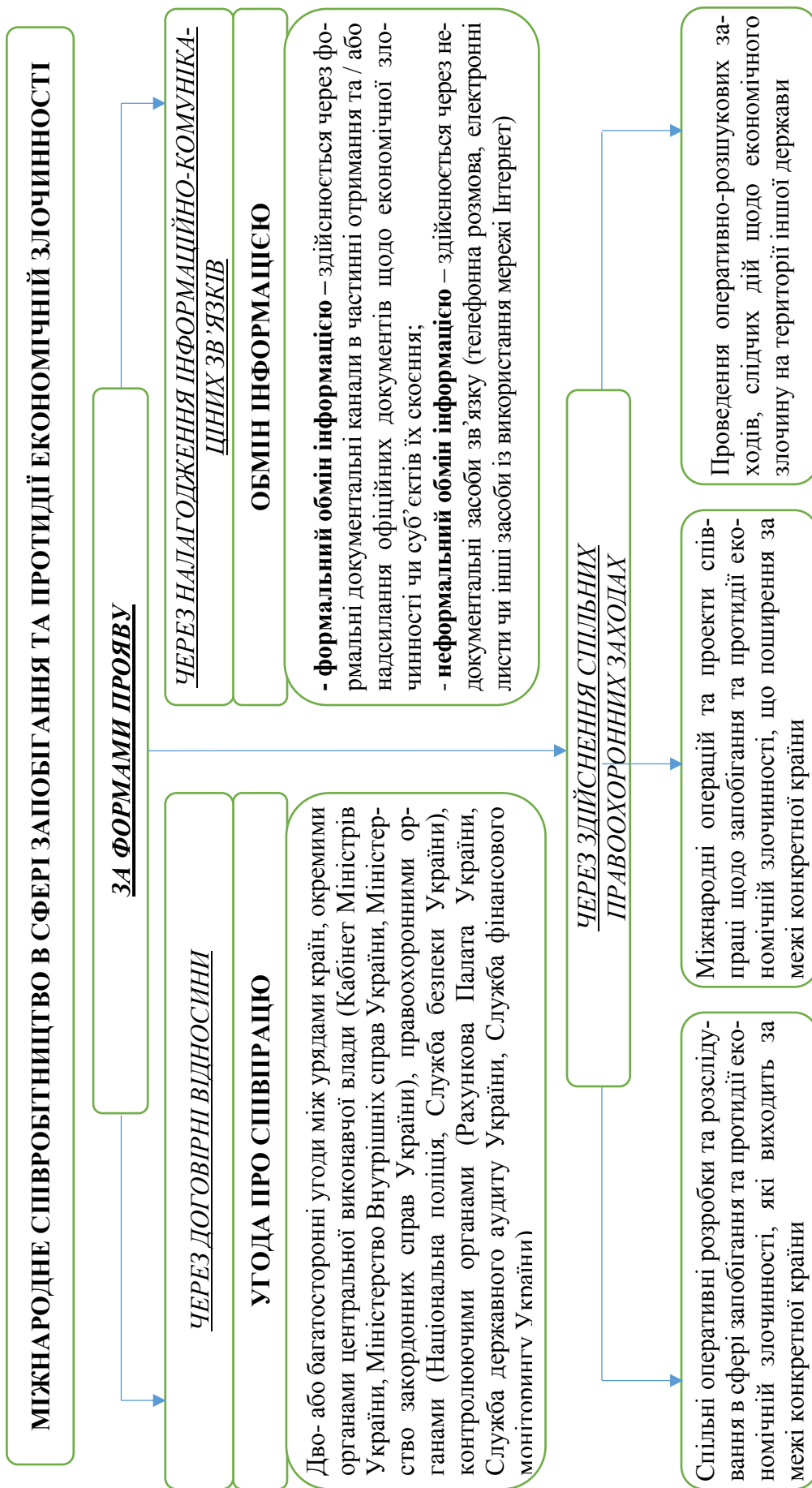

Рис. 2. Класифікаційна модель міжнародного співробітництва в сфері запобігання та протидії економічній злочинності (продовження)

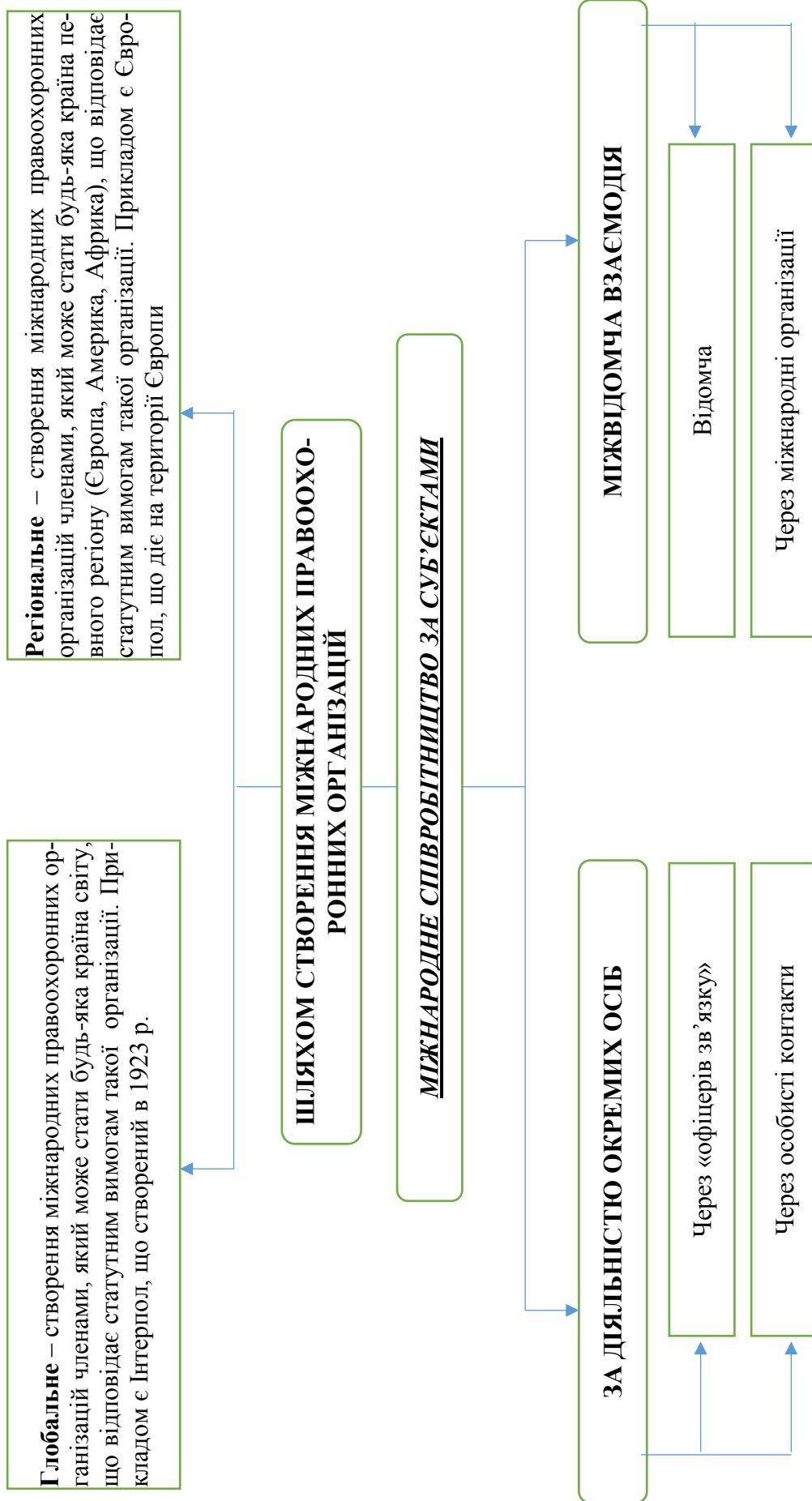

Рис. 3. Класифікаційна модель міжнародного співробітництва в сфері запобігання та протидії економічній злочинності (продовження)

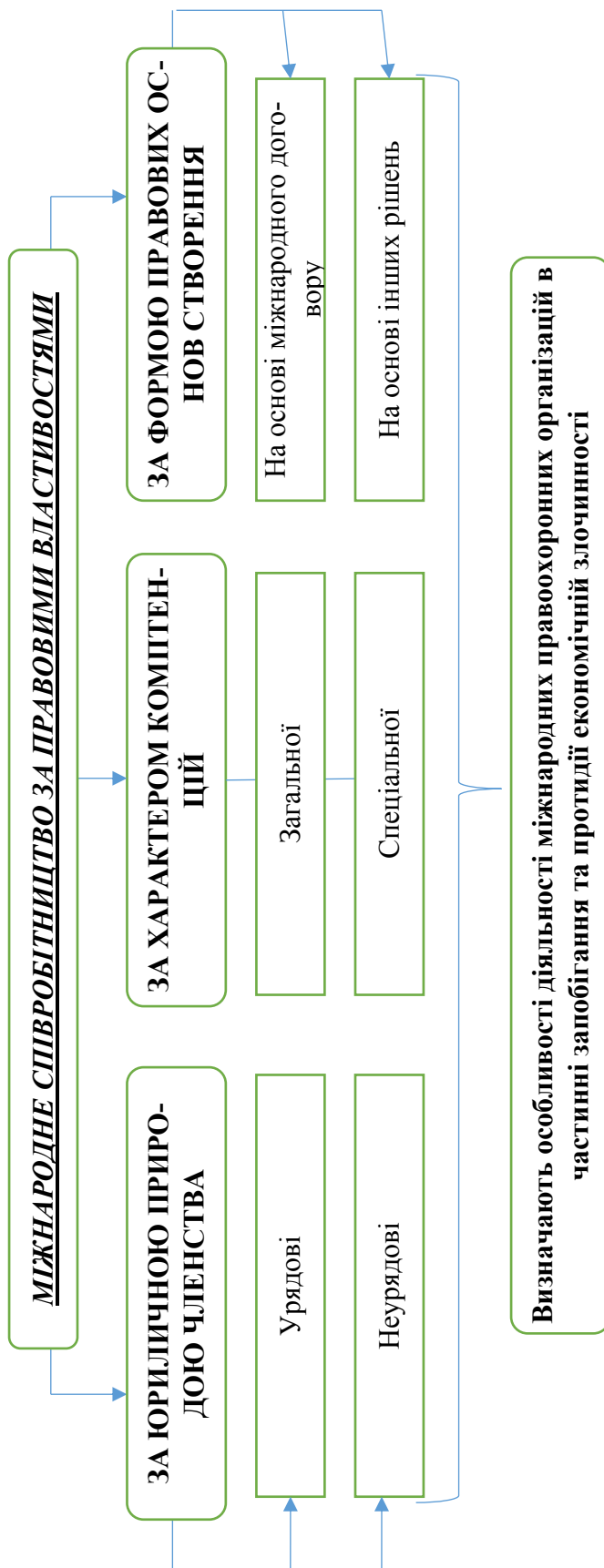

Рис. 4. Класифікаційна модель міжнародного співробітництва в сфері запобігання та протидії економічній злочинності (кінець)

інформаційний, організаційний;

– *навчально-освітнє*. Є особливим видом міжнародного співробітництва в сфері запобігання та протидії економічній злочинності, адже направлений на підвищення професійного рівня правоохоронців та в цілому якості діяльності вітчизняних правоохоронних органів через участь в різних освітніх програмах. Навчально-освітній напрям міжнародного співробітництва може реалізовуватися як: обмін досвідом; навчальні семінари; навчання в університетах / коледжах.

Велика кількість поліцейських України проходила навчання за «Програмою обміну поліцейськими 2017» Європейського поліцейського коледжу (CEPOL) в таких країнах як Чорногорія, Німеччина та інші. Крім того, у вітчизняних правоохоронних органах існує практика короткострокового стажування в рамках міжнародних тренінгів та круглих столів.

Вагоме значення в реалізації такого виду співробітництва мала «Стратегія розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року»;

– *безпосередня взаємодія*. Полягає у взаємодії безпосередньо правоохоронних органів в операції щодо запобігання та протидії економічній злочинності. Даний вид взаємодії є особливо важливим в умовах глобалізації, адже являється напрямом правоохоронної діяльності, що на сьогоднішній день має сукупність міжнародних правоохоронних організацій. Даний напрямок розглянемо більш детально в контексті класифікації міжнародного співробітництва за суб'єктами, що поділяється на: глобальне, регіональне, відомче, через «офіцерів зв'язку», через особисті контакти, через міжнародні організації;

– *технічна та інші види допомоги*. Міжнародна допомога правоохоронним органам, як в контексті запобігання та протидії злочинності загалом та економічній злочинності зокрема, може бути як технічною, так і матеріальною. Прикладами технічної допомоги є обмін інформацією в пошуках злочинців або ідентифікації економічного злочину. Крім того, міжнародні організації можуть надавати і матеріальну допомогу, інформація про яку міститься на офіційному

сайті Міністерства внутрішніх справ України, а її систематизація представлена в табл. 3.

Відповідно до форми прояву можна представити наступні види міжнародної взаємодії в сфері запобігання та протидії економічній злочинності:

Угода про співпрацю. Дво- або багатосторонні угоди між урядами країн, окремими органами центральної виконавчої влади (Кабінет Міністрів України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство закордонних справ України), правоохоронними органами (Національна поліція, Служба безпеки України), контролюючими органами (Рахункова Палата України, Служба державного аудиту України, Служба фінансового моніторингу України).

На сьогодні прикладами багатостороннього співробітництва є: Угода про співробітництво в боротьбі зі злочинами у сфері економіки (Азербайджан, Вірменія, Грузія, Казахстан, Киргизія, Молдавія, Росія, Таджикистан, Туркменія, Узбекистан); Угода про асоціацію з Європейським Союзом та інші.

Прикладами двосторонніх угод в сфері міжнародного співробітництва щодо запобігання та боротьби з економічною злочинністю є наступні:

– Конвенція між Урядом України і Урядом Латвійської Республіки про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на дохід і на майно;

– Угода між Урядом Латвійської Республіки і Урядом України про передачу і приймання осіб;

– Договір між Кабінетом Міністрів України та Урядом Латвійської Республіки про співробітництво в боротьбі з тероризмом, незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та організованою злочинністю;

– Меморандум про співробітництво у сфері конкурентної політики між Антимонопольним;

– Конвенція між Урядом України і Урядом Республіки Австрія про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи і антимонопольним комітетом України

та Федеральним конкурентним відомством Австрійської Республіки;

– Меморандум про взаєморозуміння між Державним департаментом фінансового моніторингу, що діє у складі Міністерства фі-

нансів України, та Підрозділом обробки фінансової інформації Королівства Бельгії щодо співробітництва в сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом;

Таблиця 3

Міжнародна допомога правоохоронним органам України

№	Назва	Од. виміру	К-ть
Міжнародною благодійною організацією «Фонд Східна Європа»			
1.	Програмне забезпечення електронної послуги	Шт.	2
Відділ з правоохоронних питань Посольства США в Україні			
2.	Програмне забезпечення	Шт.	1
3.	Програмне забезпечення	Шт.	242
4.	Кабель живлення	Шт.	32
5.	Перетворювач	Шт.	1
6.	Шлюзний пристрій	Шт.	1
7.	Телефонний апарат	Шт.	30
8.	Блок живлення	Шт.	30
9.	Планшетний комп'ютер	Шт.	105
10.	Сервер	Шт.	2
11.	Робоча станція у комплекті	Шт.	16
12.	Гарнітура „вільні руки”	Шт.	16
13.	Комутатор ресурсів з монітором	Шт.	1
14.	Шафа серверна	Шт.	1
15.	Розширена гарантія для серверів та системи збереження даних	Шт.	1
16.	Фуфайка з короткими рукавами	Шт.	4150
17.	Куртка літня	Шт.	2075
18.	Брюки	Шт.	75
19.	Кепі	Шт.	2075
Міжнародна програма підвищення кваліфікації для органів кримінального розслідування Департаменту юстиції США (ІСІТАР)			
20.	Планшетний комп'ютер	Шт.	195
21.	Сервер	Шт.	1
22.	Програмне забезпечення для серверів	Шт.	1
23.	Програмне забезпечення для планшетних комп'ютерів	Шт.	300
24.	Автомобільний зарядний пристрій до принтера	Шт.	300
25.	Принтер для планшетного комп'ютера	Шт.	300
26.	Стрічка для принтера	Шт.	1500

– Конвенція між Урядом України і Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про усунення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на прибутки і приріст вартості майна;

– Угода про співробітництво у сфері попередження злочинів і в правоохоронній діяльності між Урядом України та Урядом Держави Ізраїль;

– Конвенція між Урядом України та Урядом Держави Ізраїль про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи та капітал;

– Меморандум взаємопорозуміння між Генеральною прокуратурою України та Міністерством юстиції Канади;

– Договір між Урядом України і Урядом Канади про взаємодопомогу в кримінальних справах;

– Принципова домовленість між Міністерством юстиції України і Міністерством юстиції Канади щодо співробітництва в галузі юстиції;

– Угода про співробітництво у боротьбі з організованою злочинністю, тероризмом та іншими тяжкими злочинами;

– Конвенція між Урядом України і Урядом Фінляндської Республіки про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи і майно.

Обмін інформацією. На практиці виділяють два напрями обміну інформацією формальний та неформальний.

– формальний обмін інформацією – здійснюється через формальні документальні канали в частині отримання та / або надсилання офіційних документів щодо економічної злочинності чи суб'єктів їх скоєння;

– неформальний обмін інформацією – здійснюється через недокументальні засоби зв'язку (телефонна розмова, електронні листи чи інші засоби із використанням мережі Інтернет).

Здійснення спільних правоохоронних заходів реалізується наступними шляхами:

– проведення оперативно-розшукових заходів, слідчих дій щодо економічного злочину на території іншої держави .

– міжнародні операції та проекти співпраці щодо запобігання та протидії економічній злочинності, що поширюються за межі конкретної країни

– спільні оперативні розробки та розслідування в сфері запобігання та протидії економічній злочинності, які виходять за межі конкретної країни.

Питання функціонування глобальних та регіональних правоохоронних органів щодо запобігання та протидії економічній злочинності буде вивчено нами в подальшому в контексті діяльності Інтерпол та Європол.

Розглянемо більш детально інші види міжнародного співробітництва в сфері запобігання та протидії економічній злочинності:

– *Офіцери зв'язку.* Даний вид співробітництва функціонує в Україні через направлення поліцейських зв'язку до Європейського поліцейського офісу. Зазначений процес регулюється відповідним порядком,

що розроблений міністерством внутрішніх справ України..

– *Через особисті контакти.* Зазвичай проявляється через особисті контакти суб'єктів правоохоронної діяльності в міжнародних організаціях, що дозволяє пришвидшити отримання офіційної чи неофіційної інформації, або ж отримати правову чи технічну допомогу або консультацію з приводу запобігання та протидії економічній злочинності;

– *Відомче.* «Відомче міжнародне співробітництво полягає у дво- чи багатосторонній взаємодії поліцейських підрозділів відповідних органів державної влади. Останні, звичайно, налагоджують зв'язки і за допомогою інших видів співробітництва – глобального, регіонального, через «офіцерів зв'язку» тощо. Проте, сутність цього виду полягає у безпосередній співпраці, тобто у відсутності будь-яких посередників у ході здійснення сторонами робочих контактів. Досить часто представники правоохоронних органів співпрацюють таким чином із колегами з країн «ближнього зарубіжжя». Контакти встановлюються і тривають упродовж терміну, необхідного сторонам для здійснення перевірки інформації й оперативної розробки, і, що найголовніше, реалізації зібраних оперативних матеріалів та розслідування кримінальної справи. Такі зв'язки, як правило, у подальшому підтримуються і набувають систематичного характеру» [7].

– *через міжнародні організації.* Так, членство держави в певних міжнародних організаціях передбачає ряд положень щодо взаємодії правоохоронних органів в сфері запобігання та протидії економічній злочинності.

Особливо важливим є класифікація міжнародного співробітництва в сфері запобігання та протидії економічній злочинності за правовими властивостями. В даному напрямі нами виділено три класифікаційні ознаки, а саме: за юридичною природою членства; за характером компетенцій та за формою правових основ створення. Розглянемо більш детально зазначені ознаки класифікації міжнародного співробітництва як основи формування вітчизняної правоохоронної системи в сфері запобігання та протидії економічній злочинності.

За юридичною природою членства міжнародні поліцейські організації пропонуємо класифікувати наступним чином:

– урядові. До урядових міжнародних правоохоронних (поліцейських) організацій належать організації, які створені на основі укладання міжнародного договору між країнами членами такої міжнародної правоохоронної організації;

– неурядові. До неурядових міжнародних правоохоронних (поліцейських) організацій належать організації, створення яких не передбачає укладання міжнародного договору між урядами країн-учасників. Зазвичай членами таких організацій можуть виступати профільні громадські організації чи спільноти. Прикладом таких організацій є Міжнародна поліцейська асоціація, яка визнана ООН як міжнародна неурядова організація.

За характером компетенцій виділяють такі міжнародні правоохоронні (поліцейські) організації:

– загальної компетенції. Міжнародні правоохоронні (поліцейські) організації загальної компетенції спеціалізуються на усіх без винятку кримінальних злочинах, наприклад: тероризм, усі види економічної злочинності, організована злочинність, торгівля людьми, виробництво та поширення наркотиків та інші. Родионов К. С. вважає, що «міжнародні поліцейські організації загальної компетенції є Інтерпол. Пов'язано це в першу чергу з тим великим колом завдань, яке вирішують держави-учасниці даної організації: розкриття та розслідування злочинів; обмін оперативною інформацією в рамках надання оперативних інформаційних послуг і формування поліцейських баз даних; створення захищених всесвітніх поліцейських комунікаційних систем; розвиток в державах-членах національних установ, які можуть успішно сприяти попередженню кримінальної злочинності та боротьби з нею; оперативна підтримка поліцейських відомств; навчання і підвищення кваліфікації співробітників правоохоронних органів держав-членів, включаючи проведення спеціальних семінарів-тренінгів» [8]. Крім того, прикладом таких організацій є Європол, Асеанопол, Америкпол та інші.

– спеціальної компетенції. Міжнародні правоохоронні (поліцейські) організації спеціальної компетенції займаються суто одним напрямком злочинності. Зазвичай найпоширенішим транснаціональним видом злочину є торгівля людьми, тероризм та його фінансування, протидія виробництву та торгівлі наркотиками. Досить часто міжнародні правоохоронні (поліцейські) організації мають регіональний характер, адже створюються країнами-сусідами щодо певного виду злочину, якому характерний транснаціональний характер.

За формою правових основ створення виділяють наступні види міжнародних правоохоронних (поліцейських) організацій:

– на основі міжнародного договору. Прикладом такої організації є Америкпол.

– на основі інших рішень. На основі інших рішень були створенні Європол та Асеанопол.

Висновки. Визначено особливості міжнародного співробітництва в сфері запобігання та протидії економічній злочинності, шляхом встановлення особливостей такої взаємодії та на цій основі розробки класифікаційної моделі. Класифікаційна модель передбачає ідентифікацію видів міжнародного співробітництва за такими класифікаційними ознаками: за напрямками (презентаційне, навчально-освітнє, технічна та інші види допомоги, безпосередня взаємодія); за формами прояву (через налагодження інформаційно-комунікаційних зв'язків, через договірні відносини, через здійснення спільних правоохоронних заходів); за суб'єктами (шляхом створення міжнародних правоохоронних організацій (глобальні, регіональні), міжвідомча взаємодія (відомчі, через міжнародні організації); за діяльністю окремих осіб (офіцери зв'язку, особисті контакти). В цілому визначенні нами положення дозволяють сформулювати комплекс взаємодії вітчизняної правоохоронної системи з подібними системами інших країн, що підвищує результативність та ефективність процесів запобігання та протидії економічній злочинності.

Література

1. Лешукова І. В. Процесуальні особливості міжнародного співробітництва органів внутрішніх справ України при розслідуванні злочинів : автореф.

дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09 / Ирина Володимирівна Лешукова; Нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2004. – 20 с.

2. Фейсал К. А. Международно-правовые основы сотрудничества государств в борьбе с экономическими преступлениями международного характера. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность: 12.00.10 – Международное право. Европейское право. – Москва, 2001.

3. Губернская А. А. Правовое регулирование деятельности международных полицейских организаций. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.10 – Международное право; Европейское право. – Москва, 2018.

4. Никольский Д. П. О выдаче преступников по началам международного права / Д. П. Никольский. – СПб., 1884. – С. 48.

5. Остроухов Н. В. Институт «передачи» лиц в международном уголовном праве / Н. В. Остроухов, Ю. С. Ромашов // Актуальные проблемы современного международного права: Материалы XI международного конгресса «Блищенковские чтения». В 2-х частях. (Москва, 12-13 апреля 2013 г.). – М. : РУДН, С. 223–229.

6. Смирнов М. В. Методы и модели анализа данных в системе международного полицейского сотрудничества. Специальность 05.13.10 – управление в социальных и экономических системах. Диссертация на соискание ученой степени кандидата технических наук. – Москва, 2018.

7. Гаврилюк В. І. Актуальні аспекти міжнародного співробітництва органів внутрішніх справ України на напрямку протидії торгівлі людьми / В. І. Гаврилюк, В. І. Дубина, М. П. Данилюк. – К. : Цифра, 2007. – 175 с.

8. Родионов К. С. Интерпол: вчера, сегодня, завтра / Л. С. Родионов. – М., 1990. – С. 29–30.

References

1. Ljeshukova, I.V. (2004). Protsesualni osoblyvosti mizhnarodnoho spivrobotnytstva orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy pry rozsliduvanni zlochyniv. Extended abstracts of candidate's thesis. Natsionalnyy universytet vnutrishnikh sprav. Kharkiv.

2. Feysal, K.A. (2001). Mezhdunarodno-pravovye osnovy sotrudnichestva gosudarstv v borbe s ekonomicheskimi prestupleniyami mezhdunarodnogo haraktera. Candidate's thesis. Moskva.

3. Gubernskaya, A.A. (2018). Pravovoe regulirovanie deyatelnosti mezhdunarodnyh politseyskikh organizatsiy. Candidate's thesis. Moskva.

4. Nikolskiy, D.P. (1884). O vydache prestupnikov po nachalam mezhdunarodnogo prava. Sankt-Peterburg.

5. Ostrouhov, N.V., & Romashov, Yu.S. (2013). Institut «peredachi» lits v mezhdunarodnom ugolovnom prave. Proceedings from МІМ '13: Aktualnye problemy sovremennogo mezhdunarodnogo prava. XI mezhdunarodnyy kongress «Blischenkovskie chteniya». V 2-kh chastyakh. Moskva, 12-13 aprelya 2013 g. (pp. 223–229). Moskva: RUDN.

6. Smirnov, M.V. (2018). Metody i modeli analiza dannykh v sisteme mezhdunarodnogo politseyskogo sotrudnichestva. Candidate's thesis. Moskva.

7. Havryliuk, V.I., Dubyna, V.I., & Danyliuk, M.P. (2007). Aktualni aspekty mizhnarodnoho spivrobotnytstva orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy na napriamku protydii torhivli liudmy. Kyiv: Tsyfra.

8. Rodionov, K.S. (1990). Interpol: vchera, segodnya, zavtra. Moskva.

МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО В СФЕРЕ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ И ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПРЕСТУПНОСТИ: ГОСУДАРСТВЕННО-УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Д. А. Грицишен, д. э. н., профессор, ГУ «Житомирская политехника»

Методология исследования. Результаты получены за счет применения методов: сравнительного анализа – при исследовании международных договоров об экстрадиции преступников; теоретического обобщения и системного анализа – при исследовании направлений международного сотрудничества в правоохранительной сфере, экономико-математического моделирования – при формировании классификационной модели международного сотрудничества в сфере предотвращения и противодействия экономической преступности.

Результаты. Определены особенности международного сотрудничества в сфере предотвращения и противодействия экономической преступности и на этой основе разработана классификационная модель международного сотрудничества в сфере предотвращения и противодействия экономической преступности. Классификационная модель предполагает идентификацию видов международного сотрудничества по таким классификационным признакам: по направлениям (презентационное, учебно-образовательное, техническая и другие виды помощи, непосредственное взаимодействие); по формам проявления (через налаживание информационно-коммуникационных связей, через договорные отношения, через осуществление совместных правоохранительных мероприятий); по субъекту (путем создания международных правоохранительных организаций (глобальные, региональные), межведомственное взаимодействие (ведомственные,

через международные организации); по деятельности отдельных лиц (офицеры связи, личные контакты).

В целом определены положения позволяют сформировать комплекс взаимодействия отечественной правоохранительной системы с подобными системами других стран, что повышает результативность и эффективность процессов предотвращения и противодействия экономической преступности.

Новизна. На основе изучения совокупности международных документов и официальных сайтов международных организаций, в том числе полицейских международных организаций, предложена классификационная модель международного взаимодействия в сфере предотвращения и противодействия экономической преступности.

Практическая значимость. Предложено применять виды международного взаимодействия в сфере предотвращения и противодействия экономической преступности в соответствии с их формами проявления, а именно: соглашение о сотрудничестве, обмен информацией, осуществление совместных правоохранительных мер.

Ключевые слова: экономическая преступность, противодействие, международное взаимодействие, экстрадиция преступников, международное сотрудничество в правоохранительной сфере, совместные правоохранительные мероприятия, договорные отношения.

INTERNATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF PREVENTION AND COMBATING ECONOMIC CRIME: PUBLIC ADMINISTRATION ASPECT

D. O. Grytsyshen, D.E., Professor, Zhytomyr Polytechnic

Methods. The results were obtained through the use of methods: comparative analysis – in the study of international treaties on the extradition of criminals; theoretical generalization and systems analysis – in the study of areas of international cooperation in law enforcement, economic and mathematical modeling – in the formation of a classification model of international cooperation in the field of prevention and combating economic crime.

Results. The specifics of international cooperation in the field of prevention and counteraction to economic crime are determined by establishing the specific features of such interaction and on this basis the development of a classification model. The classification model provides for the identification of types of international cooperation on the following classification grounds: by areas (presentation, educational, technical and other types of assistance, direct interaction); by forms of manifestation (through the establishment of information and communication links, through contractual relations, through the implementation of joint law enforcement activities); by subjects (through the creation of international law enforcement organizations (global, regional), interdepartmental cooperation (departmental, through international organizations); by the activities of individuals (liaison officers, personal contacts).

In general, certain provisions allow to form a complex of interaction of the domestic law enforcement system with similar systems of other countries, which increases the effectiveness and efficiency of the processes of preventing and combating economic crime.

Novelty. In the course of studying a set of international documents and official websites of international organizations, including police international organizations, a classification model of international cooperation in the field of prevention and combating economic crime was proposed.

Practical value. It is proposed to use the following types of international cooperation in the field of prevention and combating economic crime in accordance with the form of manifestation: cooperation agreement, exchange of information, implementation of joint law enforcement measures.

Keywords: economic crime, counteraction, international cooperation, extradition of criminals, international cooperation in law enforcement, joint law enforcement measures, contractual relations.

Надійшла до редакції 15.09.20 р.